

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

23 septembrie, ora 17.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA ATENEU

Ateneul Român

FILARMONICA TEATRULUI COMUNAL DIN BOLOGNA

ROBERTO ABBADO dirijor

ANNA TIFU vioară

RĂZVAN POPOVICI violă

Enescu Balada pentru vioară și orchestră op. 4

Mozart Simfonia concertantă în mi bemol major pentru vioară, violă și orchestră K. 364

Allegro maestoso / Andante / Presto

Pauză (15 minute)

Beethoven Simfonia nr. 6 în fa major op. 68, *Pastorala*

Allegro ma non troppo / Andante molto mosso / Allegro / Allergo / Allegretto

George Enescu (1881-1955): Balada pentru vioară și orchestră op. 4

Balada a fost compusă în 1895 pe când Enescu avea vârsta de doar 14 ani. Este o lucrare de mici dimensiuni dar de un mare impact emoțional. Balada este scrisă în tonalitatea mi major, una dintre cele mai strălucitoare pentru rezonanța viorii. Sentimentul pe care îl generează este unul de înălțare, de transport către dimensiuni celeste. Fraza de început enunțată de orchestră este preluată imediat de vioara solistă și extinsă prin secvențare până la un alt moment (B) unde caracterul muzicii se schimbă primind câteva accente dramatice și o culoare mai sumbră. Dar, cum se spune: „după noapte vine dimineața”, peste doar 12 măsuri se reia aceeași temă, extinsă în registrul foarte înalt al viorii și se pierde undeva, în infinit.

W. A. Mozart (1756-1791): Simfonia concertantă pentru vioară, violă și orchestră K. 364

Simfonia concertantă pentru vioară și violă în mi bemol major K. 364 (320d) a fost scrisă în anul 1779. Mozart realizează aici cea mai formidabilă sinteză între concert și simfonie, iar lucrarea în sine rămâne un model de referință în întreaga literatură muzicală. Partitura violei soliste este scrisă în original în re major, fiind necesară o scordatură (schimbare a acordajului), procedeu prin care sonoritatea instrumentului devine mai strălucitoare. Astăzi, scordatura este folosită doar când se cântă pe instrumente de epocă originale, istorice.

Asemenea lui Haydn, autorul folosește un aparat orchestral redus, fără percuție, flaut și mai ales fără clarinet, instrument pe care l-a iubit atât de mult. În schimb, acordă o mare importanță violelor pe care le divizează tocmai pentru a reliefa sonoritatea lor deosebită, caldă, asemenea tonalității de bază. Pentru mulți exegeți, K 364 reprezintă marele concert pentru vioară care le depășește pe celelalte cinci. În plus, violei i se acordă un rol solistic egal viorii din toate punctele de vedere. Referitor la cadențe, ambele sunt scrise chiar de Mozart, lucru excepțional în epocă, dar care arată cum ar fi dorit Mozart însuși să le fi cântat. Ele conțin formulări întâlnite în repertoriul vocal și evoluează asemănător unui duet dintr-o operă. Discursul muzical, de o neasemuită frumusețe debutează cu un fel de semnal acordic, asemănător celui din uvertura la *Flautul fermecat*, după care orchestra prezintă o vastă expoziție urmată de intervențiile soliștilor. Bogăția și inventivitatea liniilor melodice este foarte pronunțată, temele izvorând unele din altele. Ceea ce se remarcă cu precădere este aerul cvasi operistic, în care cele două instrumente sunt asimilate unor personaje aflate într-o permanentă interacțiune. Astfel, ideea marelui coregraf George Balanchine de a folosi această muzică pentru un balet, nu a surprins pe nimeni.

Program

În ce privește mișcarea mediană, ea se numără printre puținele pe care Mozart le-a scris într-o tonalitate minoră. Felul în care cele două instrumente dialoghează creează un desen fără sfârșit, asemenea melodiei infinite wagneriene. Muzica a fost folosită în celebrul film *Alegerea Sophiei* după William Styron. Finalul, vesel și proaspăt este plin de evenimente muzicale neprevăzute, urmate de formulări deja cunoscute care, citându-l pe Hesse „provoacă pur și simplu surâsul, fără motiv... simplu și lucid”.

Ludwig van Beethoven: Simfonia nr.6 în fa major op. 68 Pastorală

Simfonia a VI-a a fost scrisă între anii 1802-1808 și, contrar standardului din epocă, este alcătuită din 5 mișcări, în loc de patru; ultimele trei părți se cântă fără întrerupere. Beethoven însuși a adăugat la fiecare secțiune câteva cuvinte din care se deduc trăsăturile programatice ale simfoniei, cu toate că tot autorul face mențiunea că este vorba mai mult despre exprimarea sentimentelor față de natură decât despre vreo imagine care ține de pictural: *Allegro ma non troppo* – Trezirea unor sentimente plăcute la sosirea în peisajul rural, *Andante molto mosso* – Scenă la râu, *Allegro* – Întâlnire veselă cu sătenii, *Allegro* – Furtună cu tunete, *Allegretto* – Cântecul păstorilor, sentimente de bucurie și de mulțumire pentru că furtuna a trecut. Partea a III-a se sfârșește cu o cadență nerezolvată care permite trecerea spre următoarea mișcare.

Partea I are o formă de sonată în care teme sunt intens prelucrate și repetate asemenea „infinitelor modele din natură”, travaliu observat și la nivel ritmic, toate susținute de un veșmânt armonic de o mare puritate. Partea a II-a are tot o formă de sonată și se desfășoară în mângâietoarea tonalitate și bemol major. Instrumentele cu coarde intonează o temă care sugerează curgerea apei. Violoncelele sunt tratate ca vasi solistici, cu sonorități surdinate și pizzicato, iar instrumentele de suflat imită păsărelele: privighetoarea (flaut), prepelița (oboi) și cucul (clarinet). Partea a III-a are o formă modificată de Scherzo, în care Trio-ul (partea mediană) este expus de două ori, iar în a treia reluare a Scherzo-ului, tema apare concentrată (scurtată). Atmosfera sugerează de fapt o întâlnire cu dansul și petrecerea populare, dar totul se oprește brusc și se intră în partea a IV-a, în fa minor. Beethoven folosește toate resursele orchestrei și procedeele de orchestrație pentru a reda o adevărată furtună: tunete îndepărtate prin tremolo la coarde, trăsnete în punctul culminant la timpani, fulgere la flaut piccolo, stropi grei de ploaie prin pasaje în șaisprezecimi la coarde; apariția tromboanelor amplifică sentimentul terifiant al dezlănțuirii naturii. La sfârșit, intervenția flautului indică apariția curcubeului și calmarea atmosferei. Finalul readuce pașnica tonalitate a lui fa major, iar forma este cea a unui rondo-sonată. El se dezvoltă pe baza unei clasice teme de opt măsuri care reprezintă cântecul păstorilor. Ultimul enunț al temei principale începe liniștit după care Beethoven o dezvoltă absolut minunat, extaziant și o îndreaptă spre o Coda surprinzătoare, ca un fel de rugăciune de mulțumire, pianissimo, sotto voce. Câteva acorduri în fa, apoteotic, încheie această capodoperă.

Corina Bura

Orchestra

La inițiativa membrilor din cadrul Orchestrei Teatrului din Bologna, în 2008, a fost înființată **Filarmonica Teatrului Comunal din Bologna**. De atunci, oferă stagioni de concerte la Teatro Auditorium Manzoni din Bologna în colaborare cu cei mai buni artiști și interpreți internaționali, impunându-se ca una dintre cele mai importante instituții din Italia. Din 2020, datorită unui acord cu Fondazione TCBO, concertele sale sunt incluse în Stagiunea Simfonică a Teatrului Comunal la Teatro Auditorium Manzoni. De-a lungul timpului, a colaborat cu soliști precum Ivo Pogorelich,

Philippe Entremont, Alexander Lonquich, Louis Lortie, Daniil Trifonov, Alexander Romanovsky, Alexander Malofeev, Misha Maisky, Kian Soltani, Gidon Kremer, Sarah Chang, Julian Rachlin, Sergej Krilov, Baiba Skride, sub bagheta lui Sir Neville Marriner, Gerd Albrecht, Mikhail Pletnev, Alexander Vedernikov, Gábor Takács-Nagy, Henrik Nánási, Ion Marin, Roberto Abbado și Michele Mariotti. Mereu atentă la tinerele talente, a fost responsabilă pentru succesul tânărului dirijor Aziz Shokhakov.

Activă în domeniul înregistrărilor, se mândrește cu o colaborare valoroasă cu casa de discuri Deutsche Grammophon. Amintim cele două albume câștigătoare ale premiului ECHO KLASSIK din 2009 și 2013: „Bel Canto” (cu mezzo-soprana Elina Garanča și Roberto Abbado) și „Romantique” (dirijor Yves Abel), înregistrate cu prestigioasa casă de discuri germană.

Din 2014 până în 2018, Filarmonica a fost invitată în Japonia în fiecare an, concertând la Kyoto, Nagoya, Yokohama, Nara, Himeji, Shizuoka, Kumamoto, și a fost invitată de mai multe ori la Tokyo, în prestigioasele săli de concert Suntory Hall și Orchard Hall.

Pentru perioada 2022-2024, dirijorul principal este Roberto Abbado.

Roberto Abbado, distins cu prestigiosul „Premio Abbiati” de către Asociația criticilor muzicali italieni, este dirijor-șef al Filarmonicii Teatrului Comunal din Bologna. A studiat dirijatul orchestral cu Franco Ferrara la Teatro La Fenice din Veneția și la Academia Națională Santa Cecilia din Roma, unde a fost invitat – singurul student din istoria Academiei – să dirijeze Orchestra di Santa Cecilia. A debutat în Statele Unite în 1991, la New York, dirijând Orchestra St. Luke’s. De atunci, a revenit în mod regulat în SUA pentru a dirija orchestrele simfonice din Boston, Philadelphia, Chicago, Cleveland, Dallas, San Francisco, precum și Filarmonica din Los Angeles, Orchestra de Cameră Saint Paul – al cărei „Partener artistic” este – lucrând cu soliști precum Yo-Yo Ma, Midori, Nigel Kennedy, Gil Shaham, Joshua Bell, Hilary Hahn, Vadim Repin, Sarah Chang, Yefim Bronfman, Mitsuko Uchida, Alfred Brendel, Radu Lupu, André Watts, Andras Schiff, Lang-Lang, precum și Katia și Marielle Labèque. A fost director muzical al Orchestrei Radiodifuziunii din München (1991-1998), Palau de les Arts Reina Sofía din Valencia (2015-2019) și al Festivalului Verdi din Parma (2018-2022). A lucrat cu numeroase ansambluri, printre care Orchestra Concertgebouw din Amsterdam, Orchestra Simfonică din Viena, Orchestra Națională a Franței, Orchestra din Paris, Orchestra Capellei de Stat din Dresda, Orchestra Gewandhaus și Orchestra Simfonică MDR (Leipzig), Orchestra Simfonică NDR (Hamburg), Orchestra Simfonică Radio Sveriges (Stockholm), Orchestra Filarmonică din Israel, Orchestra di Santa Cecilia, Orchestra del Maggio Musicale Fiorentino, Orchestra Simfonică Națională Rai, Filarmonica della Scala, Orchestra de la Teatro Comunale di Bologna, Orchestra Simfonică din Atlanta, Orchestra Simfonică din Cincinnati, Orchestra Simfonică New World, Orchestra din Minnesota, Orchestra Filarmonicii din Malaezia, Orchestra Simfonică din Taipei și Orchestra Simfonică din Madrid. Roberto Abbado a dirijat numeroase premiere mondiale și noi producții de operă, printre care *Fedora* și *Ernani* la Metropolitan Opera House din New York; *I vespri siciliani* la Opera de Stat din Viena; *La Gioconda*, *Lucia di Lammermoor*, *La donna del lago* și premiera mondială a operei *Teneke* de Fabio Vacchi la Scala; *L’amour des trois oranges*, *Aida* și *La Traviata* la Opera de Stat Bavareză; *Le Comte Ory*, *Attila*, *I Lombardi alla prima crociata*, *Il barbiere di Siviglia*, *Fedra* de Henze – în premieră italiană – și *Anna Bolena* la Maggio Musicale Fiorentino; *Don Giovanni* la Opera Germană din Berlin; *Simon Boccanegra* și *La clemenza di Tito* la Teatro Regio din Torino; *La donna del lago* la Opera Garnier din Paris; *Ermione*, *Zelmira* și *Mosè in Egitto* la Rossini Opera Festival; premiera italiană a spectacolului *Der Vampyr* de Marschner la Teatro Comunale din Bologna și, mai recent, premiera mondială a spectacolelor *Arianna*, *Fedra* și *Didone* la Festivalul din Spoleto, *Le Trouvère*, *Luisa Miller* și *Macbeth* la Festivalul Verdi din Parma.

Interpret pasionat de muzica contemporană, repertoriul său include compozitori precum Luciano Berio, Bruno Maderna, Goffredo Petrassi, Sylvano Bussotti, Niccolò Castiglioni, Azio Corghi, Ivan Fedele, Luca Francesconi, Giorgio Battistelli, Michele dall’Ongaro, Giacomo Manzoni, Salvatore Sciarrino, Fabio Vacchi, Pascal Dusapin, Henri Dutilleux, Olivier Messiaen, Alfred Schnittke, Hans Werner Henze, Helmut Lachenmann, John Adams, Ned Rorem, Christopher Rouse, Steven Stucky, Charles Wuorinen și Silvia Colasanti.

Deosebit de semnificative sunt turneele sale simfonice cu Orchestra Filarmonicii din Israel (Spania 2005), Orchestra de Cameră a Europei (Europa 2006), Orchestra de Cameră Saint Paul (Europa 2007), Maggio Musicale Fiorentino (Festivalul Enescu de la București 2009), Orchestra Verdi di Milano (Elveția 2009), Orchestre Philharmonique de Monte-Carlo (Rusia 2011) și Orchestra Simfonică din Boston (SUA, Coasta de Est 2011).

©Yasuko Kageyama

Solistă

Câștigătoare a Concursului George Enescu 2007 de la București, **Anna Tifu** este considerată una dintre cele mai importante violoniste ale generației sale. Născută în Cagliari, a început să cânte la vioară la vârsta de șase ani sub îndrumarea tatălui său, având prima apariție scenică la vârsta de opt ani, când a câștigat Premiul I cu mențiuni speciale la Seria de Concerte Vittorio Veneto. La vârsta de 11 ani a debutat ca solistă cu Orchestra Națională des Pays de la Loire, iar la 12 ani a interpretat Concertul pentru vioară de Bruch la Scala din Milano. A fost susținută de Mozart Gesellschaft Dortmund, iar la vârsta de 17 ani, a fost acceptată la Curtis Institute of Music din Philadelphia, unde a studiat cu Aaron Rosand, Shmuel Ashkenzay și Pamela Frank. Anna Tifu a concertat alături de orchestre și ansambluri de cameră renumite, colaborând cu dirijori precum Yuri Temirkanov, Gustavo Dudamel, Mikko Franck, Juraj Valcuha. Printre cele mai importante proiecte recente și viitoare se numără concertele de deschidere a stagiunilor de la Veneția (la Teatro La Fenice cu Diego Matheuz), Paris (Orchestra Filarmonică Radio France sub bagheta lui Mikko Franck) și Genova (Teatro Carlo Felice), unde a cântat pe celebra vioară Guarneri del Gesù Il cannone de Niccolò Paganini, precum și concertele cu Orchestra Simòn Bòlivar și Gustavo Dudamel, Orchestra Accademia Santa Cecilia și Yuri Temirkanov. De asemenea, a luat parte la spectacolul din cadrul Festivalului Stradivari din Cremona alături de Carla Fracci și a fost invitată să concerteze la închiderea stagiunii de la Napoli la Teatro San Carlo sub bagheta lui Mikko Franck. Recent, a debutat pentru Warner Classics, unde a înregistrat cu pianistul italian Giuseppe Andaloro. De-a lungul timpului, a colaborat cu Maxim Vengerov, Yuri Bashmet, Ezio Bosso, Julien Quentin, Giuseppe Andaloro, Mario Brunello, Michael Nyman, Etoile Carla Fracci, actorul John Malkovich și Andrea Bocelli, alături de care a concertat ca invitat special în Italia, Egipt și Statele Unite. Anna Tifu a fost testimonial pentru compania aeriană italiană Alitalia, alături de Riccardo Muti, regizorul Giuseppe Tornatore și dansatoarea Eleonora Abbagnato. Cântă pe o vioară Giovanni Battista Guadagnini 1783 „Kleynenberg”, oferită cu împrumut de Fundația Canale din Milano.

©Kim Mariani

Solist

Răzvan Popovici s-a născut la București într-o familie de muzicieni și a început studiul violei cu tatăl său, Mugur Popovici. A studiat la Salzburg, Paris și Freiburg cu Peter Langgartner, Jean Sulem, Christoph Wyneken și Wolfram Christ. În calitate de solist, a concertat la Filarmonica din Köln, Festspielhaus Baden-Baden, Ateneul Român din București, Prinzregententheater din München și Theatre-des-Champs-Élysée din Paris, alături de Orchestrele de Camera din Köln sau Kobe, Orchestra Națională Radio și Filarmonica George Enescu din București, Filarmonicile din Brasov,

Timișoara, Iași, Sibiu și Cluj sub bagheta dirijorilor Christian Badea, Shlomo Mintz, John Axelrod, Valentin Uryupin. De-a lungul timpului, a colaborat cu Juliane Banse, Shlomo Mintz, Konstantin Lifschitz, Nobuko Imai, Elena Bashkirova, Radovan Vlatkovic, Daishin Kashimoto, Olli Mustonen, Gilles Apap, Frans Helmerson, Mihaela Martin, Louis Lortie, Patrick Gallois, Sergej Nakriakov și Giovanni Sollima.

Este invitat regulat la festivaluri din întreaga lume, printre care Lucerne Festival, Wiener Festwochen, Festivalul George Enescu, Kuhmo Festival, Stavanger Festival sau Jerusalem Chamber Music Festival.

A concertat la Carnegie Hall din New York, Suntory Hall din Tokio, Concertgebouw Amsterdam, Konzerthaus și Musikverein din Viena, Wigmore Hall din Londra și Philharmonie de Paris.

Răzvan Popovici concertează regulat în întreaga lume ca membru al Ansamblului Raro, alături de care a lansat 9 discuri apreciate. De asemenea, este inițiatorul și directorul executiv al Festivalului Chiemgauer Musikfruhling din Traunstein, Germania (care a celebrat în acest an 20 ani de existență) și al Festivalului SoNoRo din București, pe care l-a transformat într-o platformă culturală europeană de mare succes.

Sușține cursuri de măiestrie în Europa, Japonia și America de Sud, precum și în cadrul proiectului educativ SoNoRo Interferențe sau al Fundației „Villa Musica”.

În prezent este profesor de violă la Conservatorul Regal din Antwerpen, Belgia.